

КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ У ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОСТІ

**I Міжнародна науково-практична конференція
24-25 жовтня 2025, Україна, Київ**

Збірник матеріалів

Гданський університет, Польща | Медична школа Гамбурга, Німеччина
Техаський університет в Ель-Пасо, США
Українська психологічна асоціація

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
Факультет психології. Кафедра психодіагностики та клінічної психології*

Серія «Клінічна психологія: виклики та інновації»

КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ У ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОСТІ

I МІЖНАРОДНА НАУКОВА-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
24-25 жовтня 2025, Україна, Київ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Київ
ГО «МНГ»
2025

Uniwersytet Gdański | Medical School Hamburg
UTEP University of Texas at El Paso, USA
Ukrainian Psychological Association

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
Faculty of Psychology Department of Psychodiagnostics and Clinical Psychology

Series “Clinical Psychology: Challenges and Innovations”

CLINICAL PSYCHOLOGY AND PSYCHOTHERAPY IN THE MIRROR OF MODERNITY

I INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
24-25 October 2025, Kyiv, Ukraine

PROCEEDINGS

Kyiv
NGO “ISG”
2025

УДК=UDK 159.97/.98+615.851(082)

К 49

DOI <https://doi.org/10.56287/8285-48-7>

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра психодіагностики та клінічної психології

Taras Shevchenko National University of Kyiv
Faculty of Psychology
Department of Psychodiagnostics and Clinical Psychology

Серія «Клінічна психологія: виклики та інновації» започаткована у 2025 році
The series "Clinical Psychology: Challenges and Innovations" was launched in 2025

Рекомендовано до публікації Вченою радою факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 4 від 30.09.2025 року)

*Recommended for publication by the Academic Council of the
Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University
of Kyiv (Minutes No. 4 of 30.09.2025)*

К 49

Клінічна психологія та психотерапія у дзеркалі сучасності. I Міжнародна науково-практична конференція, 24-25 жовтня 2025, Україна, Київ : зб. матер. / Ф-т психол. Каф. психодіаг. та клініч. псих. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка — Електрон. дан. — Київ : ГО «МНГ», 2025. — 350 с. : рис., табл., графіки — Серія «Клінічна психологія: виклики та інновації» — on-line. = **Clinical** *psychology and psychotherapy in the mirror of modernity. I International scientific and practical conference, 24-25 October 2025, Kyiv, Ukraine : proceedings / Fac. Psychol. Dep. psychodiagn. & clin. psychol. T. Shevchenko Nat. Uni. Kyiv — Eelectron. Data — Kyiv : NGO "ISG", 2025. — 350 p. : illustr., tab., graph(s) — The Series "Clinical Psychology: Challenges and Innovations" — on-line.*

ISBN 978-617-8285-48-7 (on-line)

У збірнику матеріалів висвітлено емпіричні засади клінічної психології, інноваційні підходи та методи психотерапевтичної роботи, а також клінічні й культурні аспекти суспільних криз. Матеріали доповідей подано в авторській редакції. Збірник рекомендовано здобувачам вищої освіти, психологам-практикам та науковцям різного фаху, що зацікавлені у напрямі клінічної психології чи психотерапії.

The collection highlights the empirical foundations of clinical psychology, innovative approaches and methods of psychotherapeutic practice, as well as clinical and cultural dimensions of societal crises. The papers are presented in the authors' original version. The proceedings are recommended for higher education applicants, practicing psychologists, and researchers from related fields who are interested in clinical psychology or psychotherapy.

УДК=UDK 159.97/.98+615.851(082)

ISBN 978-617-8285-47-0 (серія)
ISBN 978-617-8285-48-7 (on-line)

© Авторський колектив, 2025
© КНУ імені Тараса Шевченка, 2025
© ГО «МНГ», 2025

Вівчарук Дар'я Анатоліївна	288
ЗВ'ЯЗОК ТРИВОЖНОСТІ БАТЬКІВ ІЗ ХАРАКТЕРОМ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СІМ'ЯХ, ДЕ ДИТИНА ХВОРИЄ НА АСТМУ	
Войчишена Марина Вадимівна / Кравчук Світлана Леонтіївна.....	292
ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОЯВИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ У ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Гарбажій Катерина Станіславівна	295
ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВИНИКНЕННЯ ТА ПРОЯВ ПСИХОЗІВ У ПІДЛІТКІВ	
Гелеїшвілі Юлія Юріївна / Венгер Ганна Сергіївна	297
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ РАНЬОГО ДИТЯЧОГО АУТИЗМУ: ЕТИОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ	
Дроботько Ірина Дмитрівна	300
СПЕЦИФІКА ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ПАР, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ КРИЗУ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ	
Дуднік Алла Олександрівна / Венгер Ганна Сергіївна	303
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НЕЙРОКОРЕКЦІЇ СЕНСОРНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	
Корнієцька Анна Олександрівна	306
ХРОНІЧНИЙ ВОЄННИЙ СТРЕС ЯК МАКРОСОЦІАЛЬНИЙ ФОН СІМЕЙНОЇ ДИСФУНКЦІЇ	
Кучер Злата Станіславівна / Мельничук Ірина Валентинівна	309
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДОМ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ ТА ЇХ НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЯ	
Розвад Анастасія Сергіївна	312
КОНФЛЮЕНЦІЯ У СИСТЕМІ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ	
Пестерева Катерина Сергіївна / Чугуєва Інна Євгенівна	315
ВПЛИВ ДИТЯЧОЇ ПСИХОТРАВМИ НА ФОРМУВАННЯ ДИСФУНКЦІЙНИХ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ	
Турчина Софія Тарасівна	317
СЕЛФХАРМ У ПІДЛІТКІВ ЯК ФОРМА ПСИХОЛОГІЧНОГО САМОРЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЕМОЦІЙНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ	
Федоренко Ніна Василівна / Савенкова Ірина Іванівна	320
КЛІНІКО-НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО ОНТОГЕНЕЗУ	
Шевардіна Олена Георгіївна / Бєславина Тетяна Іванівна	322
ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА БАТЬКАМ ШКОЛЯРІВ У ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ РОЗЛУЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	

Гелеїшвілі Юлія Юрїївна

Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Венгер Ганна Сергіївна

Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПСИХІЧНИХ
ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ РАНЬОГО ДИТЯЧОГО АУТИЗМУ:
ЕТІОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ**

Сучасне дослідження психологічних особливостей порушення пізнавальних психічних процесів у дітей з синдромом раннього дитячого аутизму, є однією з найактуальніших у галузі нейропсихології та дитячої психіатрії. Перш за все, щорічно зростає кількість дітей із розладами психофізичного розвитку, зокрема із розладами аутистичного спектра (РАС), що вимагає пошуку ефективних форм і методів нейрокорекційної роботи. Захворювання має складний, тривалий перебіг, суттєво впливає не лише на дитину, а й на всю родину, ускладнюючи соціальну адаптацію та повноцінний розвиток. Таким чином, дослідження цієї проблематики є надзвичайно актуальним для забезпечення ранньої діагностики, ефективної корекції та соціальної адаптації дітей з аутизмом.

Міжнародний та український досвід

Розглядаючи та аналізуючи наукові роботи українських та міжнародних науковців, можна зазначити, що українські вчені традиційно роблять акцент на індивідуалізації психокорекційних і реабілітаційних програм, розробляють моделі соціально-психологічної адаптації з урахуванням когнітивних, емоційних, поведінкових і соціальних компонентів розвитку дитини. Програми реабілітації показують

високий ступінь адаптації до локального соціокультурного контексту і широко залучають різнофахових спеціалістів з акцентом на індивідуальний розвиток і створення інклюзивного середовища [4].

Сучасні міжнародні науковці оперують доказовими стандартами, широко використовують структуровані протоколи втручання, персоналізованість та доказову мультидисциплінарність. Міжнародна спільнота наголошує на важливості розробки і валідації стандартизованих показників комплексної оцінки функціонування (якість життя, когнітивний профіль, соціальна адаптація) для довгострокового моніторингу результатів [5].

Етіологічні фактори дитячого аутизму

Синдром раннього дитячого аутизму (РДА) являє собою складний розлад нейророзвитку з багатофакторною етіологією. Ключову роль відіграють генетичні мутації, порушення роботи генів, що контролюють формування нервових структур, а також епігенетичні механізми, зокрема зміна рівня метилювання ДНК та дисбаланс мікроРНК, які призводять до аномальної експресії генів, що регулюють пластичність, синаптичну передачу та розвиток мозку. Ці механізми здатні змінювати розвиток

мозку та сприяти формуванню клінічних проявів аутизму [2]. Епігенетичні механізми є ключовими ланками між генетичною схильністю, впливами середовища і клінічними проявами аутизму. Вони здатні змінювати розвиток мозку, навіть якщо відсутні прямі мутації в ДНК, що робить їх важливим об'єктом для дослідження та розробки терапій.

Серед факторів розвитку раннього дитячого аутизму досліджують навколишні фактори, які включають: прийом певних медикаментів під час вагітності (особливо вальпроєвої кислоти), вірусні інфекції, токсини довкілля, підвищений батьківський вік, передчасні пологи та ускладнення під час родів. Важливо зазначити, що вакцинація не є значущим фактором ризику розвитку аутизму [2].

Ще однією важливою складовою є нейробиологічні зміни у мозку дітей з аутизмом, які включають збільшення об'єму мозку в перші роки життя, з подальшим уповільненням росту. Спостерігаються порушення в префронтальній корі, включаючи зниження співвідношення гліальних клітин до нейронів на 20%, та порушення організації кортикальних шарів [2].

Окремо слід виділити також поліетіологічність аутизму, тобто його виникнення зумовлене поєднанням біологічних (генетичні мутації, органічні ураження мозку, особливості роботи мозкових структур), психологічних (особливості емоційного розвитку, порушення стосунків у сім'ї) та соціальних чинників (вплив середовища, мікросоціальні умови, рівень підтримки та стимуляції). Жоден із цих факторів не є визначальним окремо, бо аутизм формується внаслідок складної взаємодії спадковості,

особливостей мозку, впливів довкілля, а також соціальних і сімейних умов [3].

Особливості порушення когнітивних процесів

Особливості пізнавальних психічних процесів у дітей з РДА характеризуються диференційованими порушеннями уваги (нестійкість підтримки фокусу, відсутність вибіркової), пам'яті (запізнення формування операцій пам'яті, дисфункція робочої пам'яті), мислення (ригідність, конкретність, дефіцит абстрактних операцій), мовлення (повільний розвиток, ехолоалія), сприймання (сенсорна модальність, гіпер- або гіпочутливість до звуків, тактильних стимулів). У дітей з аутизмом спостерігається зниження швидкості когнітивної обробки інформації, домінування несвідомих схем реагування, порушення інтеграції соціального та емоційного досвіду в процесі мислення. Значна частина випадків супроводжується викривленням перцептивних механізмів і різноспрямованою сенсорною реактивністю, що посилює труднощі соціальної адаптації.

Діти з раннім дитячим аутизмом демонструють значні порушення виконавчих функцій, які включають труднощі з плануванням, організацією, ініціацією та завершенням завдань. Дослідження показують, що проблеми виконавчих функцій пов'язані з структурними та функціональними відмінностями в префронтальній корі, яка відповідає за планування та прийняття рішень. Спостерігаються порушення уваги, пам'яті, швидкість обробки інформації, мовлення, мислення та сенсорні порушення.

Так, нейропсихологічні дослідження сенсомоторної сфери у дітей з розладами спектра

аутизму (РАС) виявляють характерні порушення інтеграції сенсорної інформації, або гнозису. Це означає, що у таких дітей спостерігаються труднощі з обробкою і поєднанням сигналів від різних органів чуття (зір, слух, дотик, пропріоцепція тощо) [3].

Отже, як ми бачимо, сучасний стан наукової літератури свідчить про існування цілого спектра ефективних підходів до вивчення й корекції пізнавальних функцій при СРДА, однак особливий акцент ставиться на необхідність індивідуального підходу, заснованого на попередньому глибокому нейропсихологічному обстеженні кожної дитини.

Методи нейрореабілітації та корекції. Нейрореабілітаційні програми та корекції для дітей із РДА ґрунтуються на принципах структурованості, ступеневості та мультисенсорної стимуляції. Структуровані освітні підходи такі як програма ТЕАССН (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children) яка є одним з найбільш доказово обґрунтованих підходів. Дослідження показують, що діти, які отримували ТЕАССН-тренування протягом шести місяців, демонстрували значні покращення в експресивній мові, афективному

вираженні, соціальній взаємності та самообслуговуванні.

Важливою складовою є зосередження на адаптації середовища до потреб дитини, а не на зміні самої дитини. Підхід використовує візуальні підтримки, структуровані розклади та чітку організацію простору для максимізації сильних сторін дітей з аутизмом.

Розглядаючи прикладний аналіз поведінки (АВА), який показує ефективність у покращенні когнітивних функцій, мовленнєвих навичок та адаптивної поведінки. Однак цей підхід є ресурсномістким та може не підходити для всіх дітей та сімей. Необхідно забезпечити мультидисциплінарний підхід, який є найбільш ефективним для лікування дітей з аутизмом. Він включає структуровані освітні програми (ТЕАССН, АВА), когнітивно-поведінкову терапію, сенсорну інтеграційну терапію, логопедичну терапію, ерготерапію та тренінги соціальних навичок.

Критично важливою є індивідуалізація лікування, оскільки кожна дитина з аутизмом має унікальний профіль сильних сторін та викликів. Раннє втручання та послідовність у всіх середовищах (дім, школа, громада) є ключовими факторами успіху у корекції раннього дитячого аутизму.

Список використаних джерел: 1. Neurobiological basis of autism spectrum disorder: mini review (2025). Sec. Human Developmental Psychology; 2. Genetic Causes and Modifiers of Autism Spectrum Disorder, (2019) <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/>; 3. Associations between executive function and attention abilities and language and social communication skills in young autistic children (2024). <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/>; 4. Аутизм: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення (2018). За матеріалами II Науково-практичної школи з питань аутизму. <https://neuronews.com.ua/>; 5. International Consensus on Standard Outcome Measures for Neurodevelopmental Disorders (2024) . <https://jamanetwork.com/>